

ГАФГАЗ ХАЛГЛАРЫНЫН АЛИ ДИНИ ШУРАСЫНЫН СƏДРИ ШЕЈХУЛИСЛАМ ҺАЧЫ АЛЛАҺШҮКҮР ПАШАЗАДӘНИН

Ч Ы Х Ы Ш Ы

БИСМИЛЛАҺИР-Рəһманир-Рəһим!
Бәл һәмду лиллаһи Рəббил-әләмин.

Вәс-сəлату вәс-сəламу əла рəсулиллаһи хейри-хəлғи вə əла алиһит-тəйјибинəт-таһирин.

Һөрмәтди конфранс нумәјәндәләри, әзиз гонаһлар!

Иһазә верин сизи, Гафгазын әйрә-әйрә кушәләриндән Бакыја кəлмиш мұх-тəлиф мезһəблi дин хадимлєрини үрөк-тəлиф саламлајым вə бу дүнјанын талє-ји үчүн Аллаһ-тааланың үзєринизгə гə-дугу мөс'улијəти дəрк едәрək чəкдији-низ зəһмәт үчүн дєрин миннəтдарлыгы-мы билдирим.

Тарихимизин бу сөн дәрәжə мұһым, бəлкə дə һəллєдичи мәрһələсиндə үзə-римизгə дүшөн мұғəддəс вəзифəни јє-ринə јетирмөкдөн өтрү јалныз Улу Ја-раданын ирəдəsi вə мөрһәмəти сәјəсин-дə бир јерə топлаша билмишик.

Бүтүн пак, хейрхəһ, мө'мин адамла-рын ахирəт јери олан әсил бəһишт динч-лик, әмин-аманлыг мөскөнi адланыр: «Аллаһ (бөндөлєрини) әмин-аманлыг јурдуна (Мəннəт) чағырыр вə истəдији-ни доғру јолə салыр» (Јунус сүрəsi, ајə 25).

Христиан гəрдəшларымыз кими биз мусəлмəнлар үчүн дə мұғəддəс олан пəјғəмбər Иса əлєјһиссəламын да бир хеламыны хатырлатмаг истəјирəm: «Сүлһ, әмин-аманлыг јаратмаға чалышанлар мұғəддəсдирләр!»

Кəлин һәм сөзүмүздə, һәм дə әмөл-лєримиздə динлєримизин мұғəддəс идеалларына сəдиг олаг, сүлһ, әмин-аманлыг, паклыг, əдəлəт уғрунда мұба-ризəдə өмөкдəшлыг едөнлєрин сыра-ларында бирлөшөк.

Көрүшүмүзүн уғурлу нəтичөлєринə үмид етдијими билдирәрək үзүмү кəј-ләрə тутур, Аллаһ тəбәрəkə вə таала-даг илтимас елəјирəm: Ја Рəбб, динч адамларын әмин-аманлыгыны горулаг јолунда чəкдијимиз зəһмəти гəбул ет! Доғру јол кəстөр бизгə! Үрөклєриндəки кин-кудүрəти, дүшмөнчилик һисслєрини гопарыб атмагдə кəмөк елə кунəһкар бөндөлєрини! Гəнадыны үстүмүздөн чəкмə, ја Рəбб! Гафгазын вə бүтүн дүн-јанын халгларына сүлһ, әмин-аманлыг, сəадəт бəхш елə! Амин!

Мө'мин гəрдəшлар!

Диггетинизгə чатдырмаг истəјирəm ки, бу, өзүнүн дөвлəт мүстəгиллијини бəр-пə едөндөн сонра Азəрбайҗанда кечирил-лөн илк бөлө көрүшдүр. Бу фактын өзү дөвлəтимизин сүлһ вə бейнəлхəлқ өмөк-дəшлыг идеалларына тәрəфдər олдугу-ну ајдынча сүбүт едир. Азəрбайҗан Рес-публикасынын рəһбєрлији дин хадимлє-ринин сүлһ вə сəбитлик јарадылмасына, Гафгазын бүтүн халглары вə өлкөлєри арасында мөһрибан гоншулуғ мұнаси-бєтлєринин бəргəрар олмасына јөнəл-дилəң сөјлєрини бөјүк рəғбəт һиссилə јанашырлар.

Һөрмәтди кочфранс нумәјәндәләри, кəн верин, мөһлисимизин гəршысында дуран вəзифəлєри дєриндөн дүјүб мұд-дəфиə етдијими үчүнымыз кəндəрдийи тəбрикдə дəгиг ифадə етмиш Азəрбай-җан Республикасынын Президенти əла-һəзрəт Əбулфəз Елчибєјə Гафгаз халг-лазынын Али Дини Шурасы адындан вə бизим һаымызын адындан миннəт-дəслигымызы билдирим.

Әзиз гəрдəшлар! Биз бу күн бура шөфғəтли вə мөрһәмəтли Јараданын намина, бөшєријет вə əдəлəт намина

топлашышыг. Топлашышыг ки, сүлһ, әмин-аманлыг, инсанларын хошбəхтлји үчүн чалышдыгымызы нумәјиш етдирək, гəнлы тогушмалара сөн гəјулмасы јол-лунда əлимиздөн кəлөнi әсиркəмөди-јимизи тəсдиғ едөк, барышыг вə хейр-хəһлыг јолуна, бүтүн проблемлєри силəһа јох, ағыла, вичдана, инсанларын хош арзуларына күвəнмөклə јалныз вə јалныз динч данышыглар вəситəсилə һəлл етмөк јолуна чыхмағын вачиб ол-дугуна инандыраг.

БУ КҮН Гафгаз өз тарихинин өн-һөлбєдичи јолəйричларындан бириндə даяныб. Танрынын бу дүнјада хошбəхт вə лəјəгəтлə јашамаг үчүн һеч нөји әсиркəмөдији бу чөн-нəт кушəси гəнлы этник вə милли тог-гушмалар мөјдəнына чеврилиб. Аман-сыз чарпышмаларын кетдији јерлєрин чоғрафијасы һаымыја јахшы мəлумдур: Гарабағ, Абхазия, Осетија. Әслиндə Гафгазын јени мұһарибə очагларында да үрөклєри доңдуран Хочалы фəкиәси-нин планы өјни дөст-хəтлə һəјата кечи-рилхр. Инди һеч кəс зəманəт вєрə бил-мəз ки, сəбаһ јени бир кəржинлик оча-гы јаранмајачаг, даһа һардасə инсан-ганы тəкүлмөјөмөк.

Төвсүфлєр олсун ки, миллитлєрарə-сы мұнағишөлєрин кенишлөнмөсинин мөчə бөјүк тəһлүкə олдуғуну биз һөлə бүтүнлүкдə дəрк етмөмишик. Әкєр 1988-чи илдə јалныз Гарабағ силəһлы тогушмалар мөјдəнына чеврилмишдi-сə, сонрақы үч илдə кечмиш ССРИ-нин єразисиндə этник зəминдə 150-дөн ар-тыг мұнағишə очагы мөјдəна кəлмиш, буларын ијирмисиндə динч адамлар һөлəк олмушдур.

Кəлин һадиселәрə реал јанашаг. Нə-тичə чох дəһшəтлi ола билər. Өзү дə бизим мөгсəд вə вəзифəмиз јалныз мұ-нағишə очагларыны сөндүрмөк дејил, јени очагларын аловланмасы гəршысы-ны аламаг үчүн əлимиздөн кəлөнi ет-мөкдир.

Бу сəһəдə Чечен Республикасынын Президенти Чөһрəр Дудəјєвин мəрдлi-јини, ирəдə вə мəтинлијини гəдєринчə гиймəтлəндирмөк лəзымдыр. Рекиондə вəзијетини сəбитлəшмөсини истəмөјөн гүввөлєрин гызышдырмаға чалышдыгла-ры бөјүк Гафгаз мұһарибєсинин гəршы-сыны јалныз онун сөјлєри нəтичəсиндə алмаг мүмкүн олду. Лəкин һөмин дə-рєлєр билмөлидирлєр ки, Гафгаз халг-ларынын көлөчөк намина бирлөшмөк ирəдєсини гырмаға гəдир олан һеч бир гүввə јохдур вə ола дə билмəз.

СҮЛҺ вə барышыг јоллары үзєрин-сəдєки сөдлєри ашмаг үчүн мөчə бөјүк чəтинликлєрлə үзлөшөчөји-мизи ајдын тəсəввур етмөлијик. Бу илк нөвбəдə Гафгаз халгларыны өз һакимий-јəти алтында, өзүнүн тə'сир дəирəсиндə сахламаг үчүн силəһлы тогушмалара-лəк һөр чүр фитнəкарлыгларə əл атмаға һазыр олан империјəпəрəст сийəси гүв-вөлєрдир. Бу, һәм дə єрази мұбəһисə-лєри, этник єразинин инзибати статусу-нун сөвијєси, өзєли торпагларындан сүркүн едилмиш халглар бəрəсиндə əдə-лəтин бəрпəсы кими күчлү мұнағишə дєтəнаторларыдыр.

Кечмиш Иттифагын һеч бир респуб-ликасында мұнағишөлєрин гəршысынын алынмасы үчүн инфраструктур јарадыл-мајыб. Күндөн-күнə пислəшмөкдə олан иттисəди шəраит исə јени мұнағишөлєр үчүн даими зəминдир. Мөн бу бəрəдə данышышыг вə бир дə тəкрар едирəm

ки, дин хадимлєри һеч олмəзсə халгла-рын динч јанашы јашамасынын фəлсə-фи əсəсларыны јаратмагдан өтрү тəшəб-бүс кəстөрə билєрлєр вə кəстөрмөли-дирлєр.

Сүлһ, гəршылыгы разылыг, өмөкдəш-лыг идејаларынын мүчəррəд идеалə, бош сөһбəтə чеврилмөмөси бу күн ху-сусилə вачибдир. Әкєр биз вəзифəмиз доғрудан да Ваһид Јарадана хидмəт ет-мөкдə көрүрүксə, руһани лєдєрлєри олдуғумуз халгларын талєји бизлєри доғрудан да нараһат едирсə, ондə хе-јирхəһ идеалларын, сəвəб өмөллєрин күндəлик һəјатда тəтбиг олунмасы үчүн бүтүн гүввөлєримиз сєрф етмөлијик.

«Гафгаз єви» Бейнəлхəлғ Форуму чəр-чивєсиндə Гафгаз Халглары Али Ди-ни Шурасыны јаратмагла биз инаныр-ыг ки, арзуладығымыз мөгсəд биркə сөј-лə, зəһмəтлə јетишə билєрик. Бу заман бөлə бир һегигəтə сөјкөнирик ки, мұх-тəлиф динлєрə «тиғад едөн биз руһа-ни хадимлєри бөшəр мұнасибəтлєринин али гəјнағлары үчүн үмүми олан Мəр-һәмəт, Гəрдəшлыг, Əдəлəт вə Сүлһ ан-лəјышлары бирлөшдирир. Вəзифəмиз будур ки, һәрə өз дини мəслəкини го-рујуб сахламагла, мұхтəлиф «тиғадла-рын үмүми элементлєринə əсəслəнəн вə һаымызын гəбул едə билəчөјимиз гə-рарлар ишлєји һазырлағ.

Бу, тамамилə реал мəсələдир. Азəр-байҗанда мұхтəлиф динлєр арасында мөвүд олан гəрдəшлыг мұнасибəтлє-ринин зəнкин тəчрүбəsi буна өјни ми-салдыр. Республикамызын христиан вə јəһуди иммаларынын конфрансдə ишти-рак едөн башчылары јөгин ки, бу бəрə-дə данышмағлар.

Биз мұхтəлиф халгларын оғуллары ол-саг дə, мұхтəлиф динлєрə «тиғад етсəк дə, бир торпағын əвладларыыг, ады Азəрбайҗан олан бир євин бəрəбər һу-суглу сакинлєријик. Доғрудур, бу өв-лə идеалдан чох узьддыр, зорлə чөлб едилдији мұһарибəнин чəтин күнлєрини јашајыр. Лəкин милли вə дини мұнаси-бəтлєр сəзəсиндə əлдə етдијимиз мұс-бəт тəчрүбəдөн бүтəлүкдə Гафгаз миг-јəсиндə истифадə етмөк олар.

АЗƏРБАЙҢАНЫН ачы тəчрүбəsi дə һаымыз мə'лум олмалыдыр. Мөн сүлһпəрвєрлик идеалларына хан-чыхыб, гəты милли єгоизми тəблиғ ет-мөк вə һәмвəтөнлєринин мүртəчə ин-стинктлєринə хейр-дузə вєрмөклə ики халг арасында мұнағишəни дəһа дə кəс-кинлөшдирєн єрмани Григориан килсə-синин мөвгєјини нөзəрдə тутурам. Әкєр кəтəликос Вəзкєн һөлə 1988-чи илдə, Га-рəбағ мұнағишəсинин лəп əввəлиндə өһдəсинə кəтүрдүү вə имзасы илə тəс-диг елəдији мө'нəви тəһһүдлєрə сəдиг гəлсəды, нə гəдєр кунəһсыз инсанын өмрүнү горујуб сахламаг мүмкүн олар-ды.

Мөн буну онə кəрə дєјирəm ки, үзə-имизгə дүшөн нəһəнк мөс'улијəти унут-мəйг, јəддан чыхармајаг ки, бизим сөз-лєримизин вə һөрəкəтлєримизин дəјє-ри чох вахт инсан һəјаты илə өлчүлүб, бу вə јə дикєр дәрəчəдə халгларын һə-јатына тə'сир кəстєрир.

Әзиз гəрдəшлар!

Сүлһ һагында сөһбəтлєр бирбаша сүлһə апаран һөрəкəтлєри һеч вахт өвəз едə билмəз. Дин хадимлєринин гəр-дəшчысына диалогу өзлүјүндə бизим халгларымыз үчүн, ичтими структур вə һөрəкəтлєр, дөвлəт хадимлєри вə сийə-

си хадимлєр үчүн нүмүнə ола билəрсə дə һөлə кифəјəт дејил.

Динин дөвлəтдөн әјрi олмасы прин-сипини гəбул етмөклə јанашы, биз дин хадимлєри өзүмүзү халгымызын гəр-шылашдыгы сəјсыз-һесəбсыз проблем-лєрлə долу олан һəјатдан әјыра билмє-рик, гəн тəкүлдүјү, һәмвəтөнлєримизин ата-баба очагларынын харабазарə чев-рилдији, онларын мұсибəтлєрə дүчар олдуғлары бир вахтда кəнəр мұшаһидə-чи кими дуруб бəхмаға һагымыз јох-дур. Нəјə кəрə бүтүн бунлар үчүн зор-ақылыг јараданларын вə онун мөддəһ-ларынын, шəхси амбисийаларыны һәр шөјдөн үстүн тутан сийəси хадимлєрин вəзəинə һеч бир кунəһи олмəјан адам-лар чавəб вєрмөлидирләр!!

БИЗ бүтүн вачиб проблемлєрə өз динлєримизин принциплєри əсə-сында мұнасибəтлєримиздə гəгиг билдирмөли вə бүтүн халгларə вə он-ларын лєдєрлєринə чатдырмалыыг.

— һəјаты мұғəддəс нө'мөт сəјдыгы-мызə кəрə һаыны һәрби гəршыдурма сийəсəтиндөн əл чəкмөјə, бүтүн проб-лємлєрин јалныз динч вəситəлєрлə һəлл олунмасына јөнəлдилəн ағыллы сийəсəт јєритмөјə;

— инсан гүввөлєриндөн вə мөдди еһ-тијатлардан халгларə лəјəгəтлə јашамаг үчүн шəраит јарадылмасы ишиндə исти-фадə етмөјə;

— һәр чүр јалан информсийəгə гəршы гəтијетлə мұбаризə апармаға, горху вə шүбһəни көкүнү кəсмөјə;

— кəнч нєсли сүлһпəрвєр вə бүтүн инсанларə мөһəббəт руһунда тəрбијə етмөјə;

— сүлһ иши үчүн тəһлүкə доғуран һөрəкəтлєри ифшə етмөјə, миллитлєр-арасы мұнағишөлєр тəрəтмөјə чалышан сийəси хадимлєрин ич үзүнү ачыб кəс-тəрмөјə;

— һәр бир өлкəнин өз дахилиндə вə әјрə-әјрi дөвлəтлєр арасында мұхтə-лиф динлєрин өмөкдəшлыгынын кениш-лəндирилмөсинə чағырмаға һагымыз вəр.

Бу хейрхəһ вə нəчиб вəзифəлєр биз-дэн тə'чили тəдбирлєр, һөрəкəтлєр тə-лəб едир. Конфранс нумәјəндələриндөн сүлһпəрвєрлик фəалијəтимиздə һəјата кечирилмөк дикєр тəклифлєр, мəслə-һəт вə тəвсийəлєр ешидəчөјимизə әми-ник.

Бир мəсəдəни дə гəјд етмөк истəји-рəm ки, бу конфрансын əсəс мөгсəди һеч дə нөзєри проблемлєрдən сөһбəт ачмаг дејил, реал һөрəкəтлєрə, тə'хирə-салынмəз фəалијəтə олан тəлəбатдыр. Мөн бир чох дини форумларын ишиндə иштирак етмишəm. Вə гəтијетлə дејə билєрəm ки, бу, јəдымдз гəлан илк кон-франсдыр ки, проблемлєри мөјјəнлөш-дириб мұзакирə етмөклə јанашы, онла-рын һөлли јолларыны дə конкрет ола-раг кəстєрир. Биз конфрансдə мұһым сөнөдлєр һазырлајыб гəбул етмөклə өз ишимиз битимиш сийə билмєрик. Əсəс ишимиз һөлə инди башланыр.

Мөн конфрансымызын бүтүн ишти-ракчыларына бурдə гəбул едилмиш гə-рарлары мұвəфғəгийəтлə һəјата ке-чиомөкдə уғурлар арзулајырам. Аллаһ тəбәрəkə вə таала бизим бу мұғəддəс сүлһпəрвєр ијјəтлєримизин һəјата кеч-мөсинə кəмөк етсин! Гафгаздə əбəди вə мөһкəм сүлһ бəргəрар олсун, иншаа-ллаһ! Амин!

Вəссəламу əлєјкум вə рəһмəтуллаһи вə бəрəкəтуһу!